

Alte Drucke

**F. IOAN. DVNS || SCOTI, || DOCTORIS SVBTILIS, || ORDINIS
MINORVM, || Theologorum omnium || PRINCIPIS, ||
Disputationes Collationales. || Nuperrime à ...**

Duns Scotus, Johannes

Venetiis, 1580

DISPVATIO. XVIII.

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-150343

rio, vel est dilectio, vel ipsam cōcomitans, quia apprehenso ultimo fine voluntas necessario diligit illud. ¶ Item apprehēso malo sub ratione mali, voluntas necessario restringit, & tristat, si est imminens, ergo apprehenso bono sub ratione boni, volūtas necessario diligit.

DISPUTATIO. XVIII.

Vtrum voluntas per aliquid aliud a se, vt per habitum gratia vel operis possit necessitari, vt non possit velle, vel non velle finem vltimum sibi clare ostensum.

VTRUM voluntas per aliquid aliud a se, vt per habitum gratia vel gloria possit necessitari, vt non possit velle, vel non velle finē vltimum sibi clare ostensum. ¶ Dicitur, q̄ p obiectum, qui est finis vltimus sibi clare ostensus, necessitatur volūtas ad eliciendum actum volendi circa illud obiectum, ita q̄ non possit non velle obiectum illud, dum est sibi ostensum. quia illud obiectum habet in se omnem rationem boni, & appetibilis, per habitum vero charitatis, aut gratia necessitatur, vt non possit velle illud volendum contrarium, vt malum, ita q̄ per habitum charitatis necessitatur in patria, vt non possit auerti ab ultimo fine sibi clare ostēso. ¶ Sed contra hoc arguitur, quoniam illud quod immobilizat aliud, videtur habere rationem dominij respectu illius, si igitur aliquis habitus possit immobilizare, & necessitare voluntatem, vt necessario velit vltimum finē sibi ostēsum clare, sequitur q̄ aliqd creatum habeat dominium supra li-

bertatem voluntatis. quod falsum est. quia immediate subditur Deo. ¶ Dicitur q̄ habitus solum immobilizat voluntatem, ne possit tendere in malum, & auerti ab ultimo fine, nunc autem posse velle malum, non est libertas, nec pars libertatis, immo immobilitare voluntatem ad bonum, ne possit tendere in malum, non est dominari libertati eius.

CONTRA, si volūtas immobilizetur, & necessitetur per habitum charitatis. aut ergo ad necessario volendum vltimum finem clare ostensum, aut igitur habitus respectu voluntatis est, vt agens instrumentale, aut vt agens principale. Si vt agēs principale, igitur vt voluntas nō necessitatur per charitatem, quia agens principale non necessitatur per instrumenta. Nec ēt est vt agens principale voluntatis, quia tūc voluntas principaliter nō eliceret actū tendēdi in finē vltimū. sed charitas aut gratia habitus, & ita habitus principaliter praeiaret, & nō volūtas. ¶ Dicitur q̄ voluntas per habitum charitatis, aut gratia non immobilizatur, vt per agens principale, nec vt per agens instrumentale. sed tanq̄ per principium habilitandi, & perficiendi libertatem voluntatis in bono.

CONTRA, si voluntas sit de se indifferens respectu a. & b. & adueniente habitu charitatis, vt in patria, determinata sit, & immobilizata, & necessitata ad. b. ita quod non possit in a. necesse est, vt habitus in hoc sit agens, & principium agendi principale, quia cum voluntas & habitus charitatis, siue gratia cōcurrāt ad necessa-

cessa-

cessario elicendum actum respectu. b. oportet quod voluntas sit principale agens, & charitas secundarium, aut e contra. Et ne fiat calumnia in verbo agendi, dicatur oportet, quod voluntas sit principale principium, quo eliciatur actio, & charitas secundum: aut e contra, si voluntas sit principium principale, quo agens agit istam actionem, ergo ad actionem illam non necessitatur per charitatem, quia nunquam principium secundarium agendi immobilizatur, aut necessitat principale agendi principium. ¶ Si dicatur quod charitas sit, ut agens principale, siue ut principium agendi principale, & voluntas ut principium agendi secundarium, sequitur hoc inconueniens, quod voluntas omnino per modum naturae teneatur in ultimum finem, & nullo modo libere, nec rationale, quoniam quando agens principale necessario agit, agens secundarium necessario aget, quia cum agens secundarium dependeat a principali agente, nec agit, nec mouet, nisi in quantum mouetur ab agente principali. sed agens principale necessario agit, & mouet, & agens secundarium necessario mouetur: cum igitur agens principale mouet, secundarium non mouetur, nisi quia mouetur ab agente principali. sequitur quod secundarium agens necessario mouebit, si principale agens necessario mouet si habitus charitatis & gratiae necessario mouet, & inclinatur, & necessario, & principium mouendi. quia non est forma libera, sed necessario determinata ad unum. si igitur voluntas sit principium secundarium agendi respectu gratiae, sequitur quod necessario mouebit

& per modum naturae, sicut habitus per modum naturae inclinatur in finem. ¶ Fiat igitur ratio sic. In forma agens principale manens agens principale, quocunque sibi addito, se habet mobiliter, sicut prius. sed voluntas in formata habitu charitatis, aut gratiae in patria, est agens principale, igitur immobilizando se habet, sicut prius ante aduentum gratiae. Maior probatur per praedicta. quoniam agens principale eo ipso quod est agens principale, non mouetur ab alio. ergo eo ipso quod est agens principale immobiliter se habet ad suam actionem, sicut prius, impossibile est enim quodcunque aliud a principali agente immobilizare principale agens. ¶ Præterea arguitur ad principale, & contra positionem, quod voluntas non necessitatur ad volendum ultimum finem per habitum charitatis & gratiae, quia prius per naturam oportet obiectum beatificum ostendi voluntati, quam voluntas per habitum inclinet in illud. sed in illo priori instanti natura cum obiectum beatificum sit ostensum, ut continens omnem rationem boni & appetibilis, necessitat voluntatem ad elicendum actum volendi circa ipsum. ita quod non possit non velle ipsum. ergo in illo instanti nec voluntas non potest auerti ab eo. igitur in secundo instanti naturae habitus non necessitat voluntatem, ne auertatur. ¶ Præterea, principium principale agens ex necessitate habet necessariam habitudinem ad actionem illius agentis, quia cum agens non agat, nisi per principium agendi, oportet quod qualem habeat agens ad actionem suam necessariam vel consuetudinem.

ingentem, & talem habeat habitum principium agendi ad illam actionem, sed voluntas beati in patria est ut agens eliciens actum volendi, quo tendit in Deum, aliter non esset liber, igitur si beatus in patria necessario se habeat ad volendum ultimum finem, ita & non possit non velle illud, sequitur & principium agendi illius actus, quod est voluntas de se, necessario se habeat ad istum actum, ergo frustra videtur ponere aliquem habitum, ut voluntas immobiliter & necessario tendit in finem ultimum.

Præterea sicut materia se habet ad formam & actum, ita potentia videtur se habere ad obiectum, quia sicut forma est determinatiua & actuatiua materie, ita obiectum determinat & actuat potentiam, sed materia non potest ita perfici, nec actuari per unam formam, quin appetat aliam, & sit indifferens ad aliam, igitur nec similiter potentia volutiua potest sic determinari per quodcunque obiectum sibi tale ostensum, quin adhuc sit mobilis & indifferens ad illud obiectum volendum.

Præterea, non videtur quod aliquis habitus habeat maiorem rationem immobilitandi & necessitandi voluntatem, quam aliquis habitus respectu alterius potentie, cum voluntas sit potentia magis libera, quam aliqua alia potentia, sed habitus existens in intellectu non potest sic necessitare intellectum in actu sciendi, quin aliquando possit impediri ab actu intelligendi, unde secundum philosophum habens habitum scientie potest impediri ab actu considerandi, ergo multo fortius ut videtur voluntas non potest ne-

cessitari ab aliquo habitu, ita & per illum necessario habeat actum respectu obiecti illius habitus, & sic non videtur, quod voluntas per habitum charitatis necessario velit ultimum finem sibi ostensum.

DISPUTATIO. XIX.

Virum voluntas possit peccare eliciendo contra dictamen rationis recta.

VIRUM voluntas possit peccare eliciendo contra dictamen rationis recte. Quod non videtur. omnis malus est ignorans ex. 3. Ethic. ergo non est malitia in voluntate sine ignorantia in intellectu, ergo voluntas non potest peccare stante dictatione rationis recte. Dicunt quod est duplex ignorantia. scilicet præcedens malitiam, & concomitans, malitia vero potest esse in voluntate sine ignorantia præcedente, sed non sine concomitante ignorantia, & maxime verum est de malitia radicata.

CONTRA hoc arguitur, quod malitia in voluntate non potest careere ignorantia in intellectu primo, quoniam in primo instanti in quo est actus malus in voluntate, est aliquod dictamen siue intellectio in intellectu præcedens naturaliter actum malum in voluntate, licet sit simul duratione. Illud etiam dictamen aut est rectum, aut erroneum. si sit rectum, habet propositum, quod pro illo instanti, pro quo aliquis est malus, non est ignorans, non potest dici, quod dictamen erroneum, quia illud sequitur naturaliter malitiam in voluntate, quæ est causa eius.

Disputat.

per

Virum voluntas possit peccare eliciendo contra dictamen rationis recta.